

De BU 80 wordt achtervolgd door de AM tijdens de Zuidwal wedstrijden van 2006.

TEKST EN FOTO'S: EVERT BRUINEKOOL

Hoe achterhaal je de geschiedenis van een oud vissersvaartuig

Dankzij oude edities van de Tagrijn (het tijdschrift van de Vereniging Botterbehoud), archieven van de Gemeente Huizen en de gemeente Harderwijk, het Centraal Visserijregister dat is ondergebracht bij Museum Vlaardingen, het studiecentrum van het Nieuw Land Museum in Lelystad en vooral de medewerking van een aantal enthousiaste vrijwilligers, slaagde Stichting Huizer Botters, de nieuwe eigenaar van de HZ 1 (voor 2010 varend onder o.a. de naam BU 80), er in de geschiedenis van deze botter te achterhalen.

Gert Jan Schaap riep namens Stichting Huizer Botters de hulp in van Klaas Westland. Westland, actief in de commissie visserij van de Historische Kring Huizen, deed op zijn beurt een beroep op Jan van de Voort van Museum Vlaardingen (voorheen bekend als het Visserijmuseum), waar het Centraal Visserijregister is ondergebracht. Robert Oosterhof, jarenlang voorzitter van de Bruyne Vloot Harderwijk en redacteur van de Tagrijn, ging in o.a. de Harderwijker archieven op zoek naar het visserijverleden van de botter. De zoektocht duurde circa twee maanden.

Op het moment dat Stichting Huizer Botters de visbotter aangeboden krijgt, draagt deze het visserijnummer BU 80. Bij een eerste schouw wordt in het kabelgat een oude kluiffok gevonden met het merkteken HZ 77. Op de mastklink staat dui-

delijk het bouwjaar 1901 ingekrast. 'De visserijnummers bieden een eerste houvast voor het controleren van de zogenaamde visserijregisters', vertelt Westland. 'Visserijvaartuigen in Nederland worden al sinds de Franse tijd voorzien van merken en nummers. Al in 1854 krijgen alle Huizer bidders een verplicht brandnummer in de mast. In Huizen beginnen deze registraties met de letters HZ. Bunschoten gebruikt de letters BU, Harderwijk de letters HK, Enkhuizen de letters EH en zo heeft iedere gemeente een eigen wijze van registreren. De nummering na de lettercombinatie is opeenvolgend en lege plekken, bijvoorbeeld wanneer een schip uit de vaart wordt genomen, worden niet opgevuld. De gemeente Huizen gebruikt de registratienummers voor de inning van havengelden. Het register wordt zorgvuldig bijgehouden en bewaard.' Tegenwoordig is dit register opgeslagen in het Stads- en streekarchief in Naarden.

In 1882 wordt in heel Nederland het voeren van een visserijnummer verplicht. Er komt een nieuw register, het "Register der Visscherijvaartuigen". Van 1882 tot 1911 houdt de gemeente Huizen de nummers bij voor de eigen visserijvaartuigen. Net als voorheen bij het lokale register, krijgen de schepen opeenvolgende nummers en worden lege plekken niet opgevuld. Ook dit register is opgeslagen in het Stads- en streekarchief in Naarden.

In 1911 stelt het Ministerie van Waterstaat Handel en Nijverheid een Centraal Visserijregister in en vervallen plaatselijke registers. Alle bestaande visserijnummers worden omgenummerd en vanaf dat moment worden lege plaatsen wel ingevuld. In Huizen bijvoorbeeld, was voor 1911 het visserijnummer HZ 273 geregistreerd. Maar aangezien er dat jaar nog maar 107 bidders zijn en alle bidders een nieuw nummer krijgen, begint het register weer bij HZ 1 en is het hoogste nummer HZ 107. In 1932 worden, met het afsluiten van de Zuiderzee, de visserijnummers uit de dorpen rondom de Zuiderzee doorgehaald. Die registratienummers vervallen. In 1935 wordt de verplichting tot het voeren van een visserijnummer op het IJsselmeer weer ingevoerd. Eenzelfde schip kan, door al deze wijzigingen, steeds opnieuw onder een ander nummer worden geregistreerd.

De laatste decennia is het gebruik ontstaan dat eigenaren hun visserijvaartuig een nieuw nummer c.q. een nieuwe naam geven. Maar al te vaak heeft dat nieuwe nummer betrekking op de privégeschiedenis van de eigenaar en geeft het niet de historie van het schip weer. 'Ook mensen die waarde hechten aan de geschiedenis van hun vaartuig doen dat', weet Westland. 'Zelfs de Stichting Huizer Botters heeft, zij het om verdere geschiedvervalsing en misverstanden te voorkomen, na het kopen van hun botter de naam gewijzigd in HZ 1.'

'Het achterhalen van de geschiedenis is een kwestie van alle mogelijkheden onderzoeken en vervolgens de onmogelijkheden wegstrepen', legt West-

Visserijnummer

land uit. 'Soms loopt een spoor dood. Soms zijn er schepen met hetzelfde registratienummer. Dan is het een kwestie van logisch nadenken. Welke combinatie tussen bouwjaar, registratienummer en eigenaar kan bewezen worden, wat is hoogst waarschijnlijk, wat is aannemelijk, wat is onwaarschijnlijk en wat is bewijsbaar niet correct.'

In eerste instantie gaat Westland, ondersteund door botterkenner Robert Oosterhof, aan de slag met het visserijnummer BU 80. 'Op de website van de BU 80 staan als bouwjaar 1857 en als bouwwerf Boelen & Bossevain vermeld. Uit de archieven van de gemeente Huizen valt op te maken dat die combinatie onmogelijk is. De werf van Boelen & Bossevain is namelijk pas in 1859 ontstaan.' Westland onderzoekt in hoeverre de naam BU 80 authentiek is. 'Dat valt eenvoudig op te maken uit de informatie van de heer J. Ruzendaal. Het is een fantasienummer dat pas in 2005 aan de botter is gegeven.'

Het tweede nummer HZ 77 lijkt meer houvast te bieden. 'In 1975 laat Harry Smit een botter met dit nummer registreren bij de Vereniging Botterbehoud', weet Westland. 'Robert Oosterhof ontdekt aan de hand van oude Tagrijns, dat de nummers BU 80 en HZ 77 verwijzen naar het visserijnummer HK 37 met, van 1947 tot 1958, als eigenaar visserman Peter Foppen. Als Smit het schip koopt, is het al zeventien jaar in de vaart als recreatievaartuig en heeft het niet een niet al te beste reputatie omdat het een aantal maal is gezonken. De HK 37 is in een aantal havens zelfs niet meer welkom. Maar met een nieuw nummer, HZ 77, is dat probleem snel verholpen.'

Het visserijnummer HK 37 is het uitgangspunt waarmee Oosterhof verder gaat. Hij duikt in de visserijarchieven van Harderwijk en vindt daar bewijs dat de botter tussen 1936 en 1947 het visserijnummer HK 134 voerde. Eigenaar was Jan Foppen. Met behulp van het 'Harderwieker archief' is ook de geschiedenis daarvoor terug te vinden. Van 1918 tot 1936 vaart de botter onder het nummer EH 52 en is Pieter Bijl uit Enkhuizen de eigenaar.

Vanaf dat moment doen Westland en Oosterhof een beroep op Ben Kornalijslijper, volgens Westland dé expert als het gaat om de Enkhuizer visserijgeschiedenis. Kornalijslijper ontdekt dat de Huizer scheepswerf Gebroeders Schaap de botter in 1901 heeft gebouwd voor de vrije verkoop. Vader en zoon Goos uit Enkhuizen zijn dat jaar op zoek naar een botter voor zoon Jan. De mannen Goos komen terecht in Huizen. Zij kopen de in aanbouw zijnde botter en tussen 1901 en 1918

Boven: De BU 80 met het oude grootzeil van de HZ 77. Onder: Het interieur van de BU 80.

Onder: De botter zeilt nu weer onder visserijnummer HZ 1 en heeft als naam Margot Schaap.

Korte geschiedenis HZ 1

Bouwjaar 1901

Bouwwerf Gebroeders Schaap te Huizen

1901 – 1911: visserij - EH 6 Jan en Maarten Goos – Enkhuizen

1911 – 1918: visserij - EH 6 “Hoop van Zegen” Theunis Goos – Enkhuizen

1918 – 1936: visserij - EH 52 “Hoop op Zegen” Pieter Bijl – Enkhuizen

1936 – 1947: visserij - HK 134 Jap Foppen Azn – Harderwijk

1947 – 1958: visserij - HK 37 Peter Foppen – Harderwijk

1958 – 1962: recreatie - HK 37 A. Moen – Hilversum

1962 – 1963: recreatie - HK 37 Werf Nieuwboer – Spakenburg

1963 – 1970: recreatie - HK 37 “Sapper van Seijlt” Eigenaar en thuishaven onbekend

1970 – 1972: recreatie - HK 37 P. Kaptein – Heemskerk

1972 – 1975: recreatie - HK 37 W. van Barneveld – Soesterberg

1975 – 1978: recreatie - HZ 77 Harry Smit/J. Galesloot – Amsterdam

1978 – 1999: recreatie - HZ 77 Willem H. Simons – Monnickendam

1999 – 2005: recreatie - HZ 77 v.o.f. De Zeilerij – Monnickendam

2005 – 2010: recreatie - BU 80 J. Ruizendaal h/o stichting BU 80 – Spakenburg

2010 – : recreatie - HZ 1 Stichting Huizer Botters - Huizen

Van de periode 1963 – 1970 zijn eigenaar en de thuishaven niet bekend.

Stichting Huizer Botters is op zoek naar informatie over deze eigenaar.

Wie meer weet over de botter in deze periode kan contact opnemen met Klaas Westland via de contactpagina op www.huizerbotters.nl.

Interessante links/contactinformatie voor wie informatie zoekt over de geschiedenis van zijn/haar oude vissersvaartuig:

Federatie Oud Nederlandse Vaartuigen: www.fonv.nl

Vereniging Botterbehoud: www.botterbehoud.nl

Centraal Visserijregister - Museum Vlaardingen (voorheen Visserijmuseum): www.museumvlaardingen.nl de heer Jan van de Voort jp.vandevooort@visserij-museum.nl

Stads- en Streekarchief Naarden, Bussum, Muiden en Huizen: telefoon 035 69 57 811 en website www.gooienvechthistorisch.nl

Nieuw Land Museum Lelystad: www.nieuwlandergoed.nl (bevat o.a. de dossiers Zuiderzee Steunwet)

Archieven Harderwijk: www.streekarchivariaat.nl

vist de familie Goos met de botter op de Zuiderzee en de Noordzee onder het visserijnummer EH 6.'

Een van de belangrijkste archieven voor het achterhalen van de geschiedenis van een visserijvaartuig is het Centraal Visserijregister dat in Museum Vlaardingen is ondergebracht. 'Wij hebben hier ruim tachtig bakken met handgeschreven kaarten met alle mutaties van visserijschepen in de periode 1911 tot 1980', vertelt vrijwilliger Jan van de Voort. 'Daarnaast hebben wij de beschikking over een database met meer dan 30.000 gegevens op het gebied van de Noordzeevisserij. Als iemand iets wil weten, zoeken wij het uit en versturen wij alle gegevens per e-mail.' Museum Vlaardingen vraagt (op dit moment) geen vergoeding voor deze diensten.

Hoewel de archieven antwoord geven op de meeste vragen, is het onwaarschijnlijk dat met 100 procent zekerheid de volledige geschiedenis kan worden achterhaald. 'Ook ons is dat niet gelukt', erkent Westland. 'Er is heel veel onderzocht en heel veel weggestreept. Onderzoek van de diverse archieven heeft een aantal zaken met honderd procent zekerheid aangetoond. Andere zaken zijn bijzonder aannemelijk. Vast staat dat de BU 80, die de Stichting Huizer Botters heeft gekocht, in ieder geval niet de BU 4, de BU 68, de BU 80, de EH 47, de HK 117, de HK 134, de HZ 21, de HZ 65, de HZ 77 of de HZ 245 is geweest. Met negentig procent zekerheid is de huidige BU 80 terug te voeren naar het beginnummer EH 6 en met honderd procent zekerheid naar de HK 37, het eindnummer in de visserij van deze botter.'

De HZ 1 maakt een ererondje voor Huizen.

